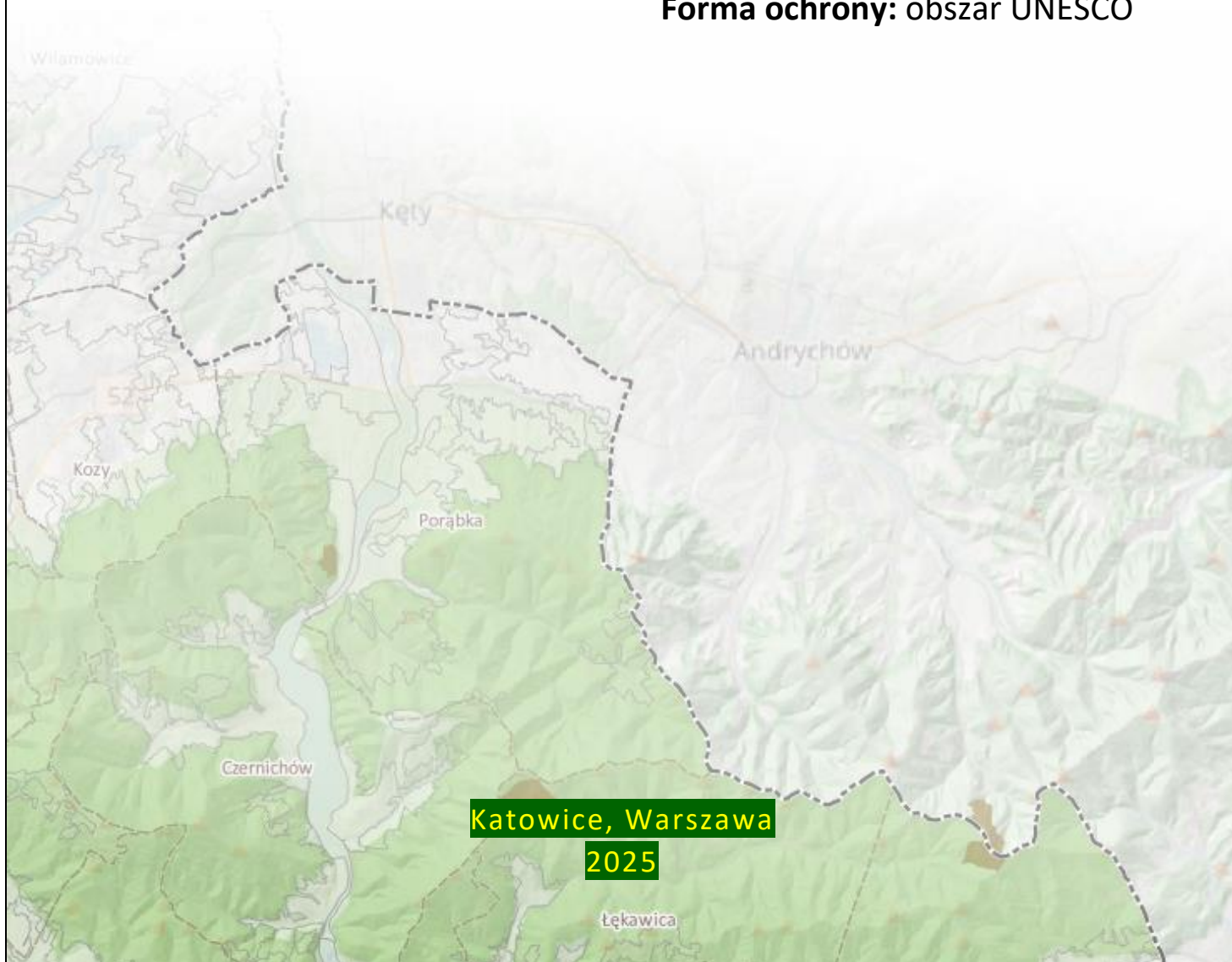

AUDYT KRAJOBRAZOWY WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

KRAJOBRAZY OBSZARU CHRONIONEGO

Nazwa obszaru: Kopalnie rud ołowiu, srebra i cynku wraz z systemem gospodarowania wodami podziemnymi w Tarnowskich Górach

Forma ochrony: obszar UNESCO

Projekt realizowany na zlecenie
Województwa Śląskiego
(Umowa CRU WSL nr 1462/GN/2021)

Wykonawca prac:

Konsorcjum w składzie

Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska
(Lider Konsorcjum)

UNIwersytet ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Uniwersytet Śląski w Katowicach
(Partner Konsorcjum)

SZKOŁA GŁÓWNA
GOSPODARSTWA
WIEJSKIEGO

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
(Partner Konsorcjum)

Akademia Śląska (dawniej Wyższa Szkoła Techniczna)
w Katowicach
(Partner Konsorcjum)

Kierownik naukowy Audytu:

dr hab. Urszula Myga-Piątek, prof. UŚ – Uniwersytet Śląski w Katowicach

1 METRYCZKA OBSZARU CHRONIONEGO

Nazwa obszaru lub obiektu	Kopalnie rud ołowiu, srebra i cynku wraz z systemem gospodarowania wodami podziemnymi w Tarnowskich Górach
Forma ochrony	obszar UNESCO
Akt prawny powołujący (pierwotny)	Decyzja Komitetu Światowego Dziedzictwa UNESCO 41 COM 8B.25
Akt prawny powołujący (aktualny)	Jw.
Cele ochrony	<p>Wg Planu zarządzania na lata 2016-2020</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ochronić wyjątkową powszechną wartość Kopalń rud ołowiu, srebra i cynku wraz z systemem gospodarowania wodami podziemnymi w Tarnowskich Górach dla obecnych i przyszłych pokoleń, poprzez podejście oparte na wartościach i ochronę tych wartości uczynić fundamentem wszelkich działań w granicach dobra i jego strefy buforowej. • Zachować i wzmocnić wartości dobra poprzez ochronę prawną, która jest efektywnie wykonywana, aktywną konserwację i, w miarę możliwości, wzmocnienie integralności i charakteru historycznego lub zabytkowego. • Zaangażować wszystkich interesariuszy i strony zainteresowane dziedzictwem ziemi tarnogórskiej w proces lepszego zrozumienia, dzielenia się i propagowania wartości dobra oraz promowania zaangażowania społecznego i płynących z niego korzyści, powodujących umieszczenie dziedzictwa w centrum życia społeczności. • Zintegrować wartości kulturowe i przyrodnicze dobra, w celu lepszego zrozumienia związków i zależności pomiędzy tymi wartościami oraz podwyższenia ogólnej jakości krajobrazu.
Nazwa mezoregionu	Wyżyna Katowicka Garb Tarnogórski Obniżenie Górnej Małej Panwi
Położenie administracyjne (gminy)	Bytom Tarnowskie Góry Zbrosławice

Powierzchnia (ha)	Część na powierzchni terenu: 342,06 (wg danych UNESCO) ¹
-------------------	---

Wykaz jednostek krajobrazowych zidentyfikowanych w obrębie obszaru lub obiektu chronionego (z oznaczeniem krajobrazów priorytetowych – jeśli występują):

ID	PODTYP	PRIORYTET
94	8c	NIE
104	8d	NIE
105	8e	TAK
107	3b	NIE
108	10c	NIE
109	13b	TAK
118	8c	NIE
119	10a	TAK
129	10c	NIE
134	6c	NIE
145	10c	NIE
147	3b	NIE
149	8c	NIE
932	9b	NIE

¹ Granice obszaru UNESCO obejmują także obiekty podziemne kopalni w Tarnowskich Górach o powierzchni 1 330,70 ha. Razem obszar zajmuje 1 672,76 ha (wg danych UNESCO)

ZAGROŻENIA

Przedmiot zagrożenia (odbiorca presji) dziedzina lub dział	Kod zagrożenia	Rodzaj (charakter) działań i zjawisk stwarzających zagrożenia	Źródło zagrożeń	Zagrożenie wewnętrzne (W) lub zewnętrzne (Z)	Skala zagrożenia (0–12 pkt.)	ID jednostek, w których występuje zagrożenie
A. Zagrożenia dziedzictwa przyrodniczego A.1. Dziedzictwo geologiczne i rzeźba terenu	A.1.4.	Eksploracja złóż innych niż węgiel kamienny, węgiel brunatny i torf	VI.3	W, Z	2-5	104, 109, 118, 129
	A.1.6.	Składowiska odpadów	VI.4	W	2-5	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149
	A.1.7.	Erozja gleb	III.1, IV.2, VI.1-2 VI. 5	W	2-8	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149
	A.1.8.	Wykopy, nasypy obwałowania, kopce	I, II, III, IV.2, VI.1-3 VI.5	W	1-9	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149
A. Zagrożenia dziedzictwa przyrodniczego A.2. Ekosystemy i ich zespoły	A.2.2.	Fizyczna i chemiczna degradacja siedlisk łądowych	I, II, III, IV.2, VI.1-3 VI.5	W	1-9	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149
	A.2.3.	Naturalna i przyspieszona przez działalność człowieka sukcesja zbiorowisk zaroślowych i leśnych na naturalne i półnaturalne zbiorowiska nieleśne	III.1.2, IV.1-2	W	1-9	104, 109, 134,
A. Zagrożenia dziedzictwa przyrodniczego A.3. Struktura ekologiczna krajobrazu	A.3.5.	Zmniejszanie się różnorodności biologicznej	I, II, III, IV.2, VI.1-2 VI. 5	W	1-9	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149
B. Zagrożenia dziedzictwa kulturowego B.1. Osadnictwo	B.1.1.	Zaburzanie struktury miejskich i wiejskich zabytkowych układów przestrzennych przez nowe inwestycje	I, II	W	1-11	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149
	B.1.2.	Degradująca styl krajobrazu adaptacja lub modernizacja układów osadniczych wiejskich i miejskich, w tym osiedli robotniczych (tzw. osiedli patronackich)	I, II	W	1-11	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149
	B.1.3.	Niszczenie dziedzictwa archeologicznego	I, II, III	W	1-5	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149

B. Zagrożenia dziedzictwa kulturowego B.2. Architektura	B.2.1.	Brak należytej ochrony i konserwacji zabytkowych obiektów i zespołów architektonicznych	V	W	1-9	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149
B. Zagrożenia dziedzictwa kulturowego B.4. Inżynieria wodna i lądowa	B.4.2.	Zanikanie lub brak konserwacji cennych kulturowo form inżynierijno-technicznych – świadectw dawnych technologii	V	W	1-9	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149
C. Zagrożenia fizjonomii krajobrazu C.1. Kompozycja i ład przestrzenny	C.1.1.	Chaos przestrzenny i stylistyczny form zagospodarowania terenu	I, II, III, IV, V, VI	W, Z	1-11	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149
	C.1.2.	Niszczenie cennych wartości historycznych, fizjonomicznych, przyrodniczych i architektonicznych przypadkową i nieestetyczną zabudową i infrastrukturą	I, II, III, IV, V, VI	W, Z	1-11	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149
	C.1.3.	Lokalizacja dominujących w krajobrazie obiektów wysokościowych i obszarowych	I, II, III	W, Z	1-8	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149
	C.1.4.	Chaos przestrzenny i wizualny wywołany przez reklamy, szczególnie w przestrzeniach publicznych i wzdłuż pasa dróg	VI.4	W, Z	1-8	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149
C. Zagrożenia fizjonomii krajobrazu C.2 Walory estetyczne	C.2.3.	Zarastanie roślinnością drzewiastą i krzewiastą ostańców skalnych i ruin zamków oraz muraw kserotermicznych, zamykanie komponowanych historycznych widoków, panoram i wnętrza krajobrazowych itp.	IV.1-2	W, Z	2-8	104, 109, 134
C. Zagrożenia fizjonomii krajobrazu C.3 Tożsamość miejsca	C.3.2.	Zanik swojskości krajobrazu – zanikanie związków przynależności i przywiązania	V, VI	W, Z	1-8	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149
D. Zagrożenia walorów akustycznych, zapachowych i sanitarnych D.3. Walory sanitarne	D.3.1.	Zanieczyszczenie terenu odpadami	VI.4	W, Z	1-9	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149

2 REKOMENDACJE

Zagrożenia dla możliwości zachowania wartości krajobrazów obrębów form ochrony przyrody	Rekomendacje i wnioski dotyczące kształtowania i ochrony krajobrazów, w obrębie obszarów chronionych	Kody ID jednostek, dla których występują rekomendacje lub wnioski	Potencjalny adresat realizacji
Eksploracja złóż innych niż węgiel kamienny, węgiel brunatny i torf	Niedopuszczenia do eksploatacji złóż surowców mineralnych na terenie obszaru UNESCO. Kontrola i eliminacja miejsc nielegalnej eksploatacji surowców mineralnych poprzez egzekwowanie przestrzegania przepisów prawa w przedmiotowym zakresie. Uniemożliwianie dostępu do miejsc nielegalnego pozyskania surowców mineralnych	109, 118, 129	gminy, PIOŚ, nadzór górniczy
Składowanie odpadów	Likwidacja i rekultywacja stwierdzonych wysypisk odpadów. Uniemożliwianie dostępu do miejsc nielegalnego składowania odpadów. Wzmocnienie kontroli ograniczającej zagrożenie nielegalnego deponowania odpadów, w tym przy pomocy urządzeń monitoringowych	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149	właściciele terenu, PIOŚ, gminy
Erozja gleb	Stosowanie technicznych i przyrodniczych metod ograniczania erozji. Eliminacja dostępu motocykli i quadów do obiektów zabytkowych wpisanych na listę UNESCO	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149	gminy, właściciele terenu
Wykopy, nasypy obwałowania, kopce	Uwzględnienie konieczności ochrony wyrobisk podziemnych oraz rzeźby terenu w procesach planowania obiektów budowlanych oraz podczas ich realizacji w granicach stref ochrony wyznaczonych w planie zarządzania	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149	gminy, właściciele terenu
Fizyczna i chemiczna degradacja siedlisk łądowych	Ograniczanie fizycznej i chemicznej degradacji siedlisk łądowych poprzez minimalizację powierzchni terenów poddawanych presji, w tym budowlanej; utrzymywanie metodami dostosowanymi do lokalnych uwarunkowań dróg, szlaków turystycznych i ścieżek uniemożliwiające degradację przyległych terenów z naturalną roślinnością. Niedopuszczanie do nowej zabudowy terenów nadziemnych obszarów charakterystycznych nominowanego dobra, składających się na wpis na listę UNESCO	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149	gminy, właściciele terenu
Naturalna i przyspieszona przez działalność człowieka sukcesja naturalnych i półnaturalnych zbiorowisk nieleśnych na zbiorowiska zaroślowe i leśne	Ograniczanie naturalnej wtórnej sukcesji ekologicznej na terenach przemysłowych i rolnych, w szczególności w strefach z roślinnością muraw galmanowych, kserotermicznych i ciepłolubnych muraw napiaskowych, a także na siedliskach i stanowiskach chronionych gatunków roślin	104, 109, 134,	gminy, właściciele terenu

Zmniejszenie się różnorodności biologicznej	Ograniczanie dewastacji i degradacji terenów niezabudowanych, w szczególności zieleni wysokiej i niskiej. Nakaz ochrony muraw, starodrzewi parkowych, lasów, zadrzewień powiązanych z zabytkowymi obiektami przemysłowymi stanowiącymi dobra nominowane. Ograniczanie sukcesji ekologicznej muraw w kierunku roślinności zadrzewień i lasów. Realizacja funkcji rekreacyjno-wypoczynkowych, udostępnienia edukacyjnego zabytków oraz właściwej dla nich infrastruktury w sposób niedegradujący różnorodności biologicznej. Ochrona w miejscach nie kolidujących z zabytkowymi obiektami roślinności murawowej drzew starych, dziuplastych i martwych; zachowanie martwego drewna. Uwzględnienie w procesach planowania i zagospodarowania przestrzennego form ochrony przyrody, zapisów z aktów prawnych stanowiących te formy oraz planów ochrony i planów zadań ochronnych dla form, dla których takie dokumenty przyjęto	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149	gminy, RDOŚ, właściciele terenu
Zaburzanie struktury miejskich i wiejskich zabytkowych układów przestrzennych przez nowe inwestycje	Uwzględnienie w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym konieczności ochrony obiektów wpisanych jako zespół na listę UNESCO, w tym powiązań przestrzenno-funkcjonalnych i fizjonomicznych tych obiektów w granicach stref ochrony wyznaczonych w planie zarządzania. Niedopuszczanie do realizacji instalacji i obiektów OZE w strefach ochronnych wyznaczonych w planie zarządzania oraz nowej infrastruktury transportowej w obrębie nadziemnych części nominowanych do ochrony dóbr zgodnie z planem zarządzania	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149	gminy, właściciele terenu
Degradująca styl krajobrazu adaptacja lub modernizacja układów osadniczych wiejskich i miejskich, w tym osiedli robotniczych (tzw. osiedli patronackich)	Ochrona charakteru stylu krajobrazu zespołu zabytków składających się na wpis na listę UNESCO w adaptacji lub modernizacji układów osadniczych ze szczególnym uwzględnieniem stref ochrony wyznaczonych w planie zarządzania	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149	gminy, właściciele terenu
Niszczenie dziedzictwa archeologicznego	Ochrona dziedzictwa archeologicznego w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149	gminy, WKZ, powiatowi inspektorzy nadzoru budowlanego, właściciele terenu
Brak należytej ochrony i konserwacji zabytkowych obiektów i zespołów architektonicznych	Realizacja ochrony zabytkowych obiektów przemysłowych i militarnych, w szczególności naziemnych obiektów powiązanych z szybami, hałdami, historycznym krajobrazem górniczym stanowiących dobra nominowane oraz w obrębie stref ochrony wyznaczonych w planie zarządzania.	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149	WKZ, powiatowi inspektorzy nadzoru budowlanego, właściciele i

	<p>Zwiększenie nadzoru przez służby Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz przez powiatowych inspektorów nadzoru.</p> <p>Zwiększenie środków finansowych na ochronę dziedzictwa kulturowego.</p> <p>Wprowadzanie do ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego stref ochrony konserwatorskiej, obiektów zabytkowych z gminnej ewidencji zabytków oraz odpowiednich zapisów chroniących zabytki i układy w warunkach racjonalnego zagospodarowania, ze szczególnym uwzględnieniem dóbr nominowanych i stref ochrony wyznaczonych w planie zarządzania</p>		użytkownicy nieruchomości, gminy
Zanikanie lub brak konserwacji cennych kulturowo form inżynierijsko-technicznych – świadectw dawnych technologii	<p>Identyfikacja i ochrona czynna oraz bierna zabytkowych obiektów przemysłowych, w szczególności szybów, hałd, krajobrazów poeksploatacyjnych stanowiących dobra nominowane oraz ze szczególnym uwzględnieniem stref ochrony wyznaczonych w planie zarządzania.</p> <p>Zachowanie cech charakterystycznych, w tym architektury, budownictwa, materiałów, rozwiązań technicznych zabytkowych obiektów przemysłowych.</p> <p>Zwiększenie nadzoru przez służby Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz przez powiatowych inspektorów nadzoru.</p> <p>Zwiększenie środków finansowych na ochronę dziedzictwa kulturowego.</p> <p>Wprowadzanie do ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zabytkowych obiektów inżynierskich oraz odpowiednich zapisów chroniących te zabytki w warunkach racjonalnego zagospodarowania ze szczególnym uwzględnieniem dóbr nominowanych oraz stref ochrony wyznaczonych w planie zarządzania</p>	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149	WKZ, powiatowi inspektorzy nadzoru budowlanego, właściciele i użytkownicy nieruchomości, gminy
Chaos przestrzenny i stylistyczny form zagospodarowania terenu	<p>Uporządkowanie funkcjonalne i architektoniczno-urbanistyczne zespołów zabudowy osadniczej, usługowej i produkcyjnej z uwzględnieniem obiektów wpisanych na listę UNESCO.</p> <p>Szczególna ochrona przed chaosem przestrzennym i stylistycznym w strefach ochrony wyznaczonych w planie zarządzania</p>	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149	gminy, właściciele terenu
Niszczenie cennych wartości historycznych, fizjonomicznych, przyrodniczych i architektonicznych przypadkową i nieestetyczną zabudową i infrastrukturą	<p>Ochrona cech fizjonomicznych obiektów wpisanych na listę UNESCO w zagospodarowaniu terenów przyległych uwzględniająca ekspozycję czynną i bierną w granicach dóbr nominowanych i stref ochrony wyznaczonych w planie zarządzania</p>	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149	gminy, WKZ, właściciele terenu

Lokalizacja dominujących w krajobrazie obiektów wysokościowych i obszarowych	Ochrona cech fizjonomicznych obiektów wpisanych na listę UNESCO przed zmianami kompozycji w zakresie nowych dominant krajobrazowych degradujących krajobraz w granicach dóbr nominowanych i stref ochronnych wyznaczonych w planie zarządzania	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149	gminy, WKZ, powiatowi inspektorzy nadzoru budowlanego, właściciele terenu
Chaos przestrzenny i wizualny wywołany przez reklamy, szczególnie w przestrzeniach publicznych i wzdłuż pasa dróg	Niedopuszczanie do realizacji reklam w obrębie przedpoli ekspozycji z zabytkowymi obiektami wpisanymi na listę UNESCO w granicach stref ochrony wyznaczonych w planie zarządzania	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149	gminy, właściciele terenu
Zarastanie roślinnością drzewiastą i krzewiastą ostańców skalnych i ruin zamków oraz muraw kserotermicznych, zamykanie komponowanych historycznych widoków, panoram i wnętrza krajobrazowych itp.	Zapobieganie zarastania roślinnością drzewiastą i krzewiastą terenów otwartych w strefach ochrony wyznaczonych w planie zarządzania. Ochrona ekspozycji czynnej i biernej podczas realizacji zagospodarowania rekreacyjnego terenów stref ochrony wyznaczonych w planie zarządzania	104, 109, 134,	gminy, właściciele terenu
Zanik swojskości krajobrazu – zanikanie związków przynależności i przywiązania	Przeciwdziałanie metodami planistycznymi i administracyjnymi degradacji cech charakterystycznych tradycyjnych krajobrazów przemysłowych. Realizacja funkcji edukacyjnych w ramach udostępniania turystyczno-rekreacyjnego obszaru. Promocja zespołu zabytków wpisanych na listę UNESCO	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149	gminy, właściciele nieruchomości, lokalne stowarzyszenia i fundacje
Zanieczyszczenie terenu odpadami	Likwidacja i rekultywacja stwierdzonych wysypisk odpadów. Uniemożliwianie dostępu do miejsc nielegalnego składowania odpadów. Wzmocnienie kontroli ograniczającej zagrożenie nielegalnego deponowania odpadów, w tym przy pomocy urządzeń monitoringowych	94, 99, 100, 104, 105, 108, 109, 118, 119, 129, 134, 145, 147, 149	właściciele terenu, PIOŚ, gminy

Rekomendacje i wnioski planistyczne odnoszące się do krajobrazów priorytetowych położonych w obrębie omawianego obszaru chronionego zawarte są w odpowiednich kartach krajobrazów priorytetowych (Tom II Audytu krajobrazowego woj. śląskiego)